

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1974

BRNO 1975

keramice / červeně malované/, časté v podobných objektech zjištěných v r. 1973.

Pod destrukčními vrstvami obvodových zdí jsme našli 7 hrnců /celých i rekonstruovatelných/, 5 okrajů hrnců, 2 zlomky den, 5 poklic /misek/, 3 zlomky poklic a 2 miskovité kahany. Hrnce mají příbuzný vzhled, mají vždy vzhůru vytažený okraj /2,5 až 3,7cm/. Hrdla jsou nápadně prožlabená s vnitřní odezvou a těla soudkovitá i vejčitá. Dna jsou dutá, šikmo nebo svisle hraněná. Ve hmotě je příměs tuhových zrn a slídy, povrch je pokryt cihlově červenou engobou. Nejtypičtější je radělkový dekor, obtáčející spirálově v pásech okraje těla i podhrdlí. Podklad primitivních čtverečků a obdélníků tvoří horizontální rýžkování.

Siedlungswüstung in Rýmařov /Bez. Bruntál/. In Jahre 1974 setzten wir in der systematischen Grabung in der Bezručova Gasse in Rýmařov fort. Aus der jüngsten Phase der Siedlungswüstung stellten wir Grundmauern eines Steinbaues im Ausmasse von 8,6 x 8,0m mit dem Windfang in einer Länge von 2,6m fest. Das eigentliche Gemäuer in einer Breite von 0,8 bis 1,0m bilden trocken gelegte Steine. Die Destruktion bilden stark steinige Erden in einer Mächtigkeit von 0,6m und einer Länge bis 3,8m. Für eine Datierung fanden wir keine Belege.

Nördlich dieses Baues untersuchten wir eine Reihe von Objekten in Superposition. Die höhergelegenen Objekte gewährten eine sehr zahlreiche Keramik, in welcher die graue Keramik überwiegt. Die helle Keramik bildet nur einen kleinen Prozentsatz. Die diskordant abgeteilten Siedlungsgruben enthalten nur Graphitkeramik /in der Masse überwiegt Graphit/. Ein bedeutendes Element ist auch die rotbraune Engobe und die Verzierung durch Einstiche und schräge Kerben. Wahrscheinlich fällt dieser Horizont bereits in die 1. Hälfte des 13. Jahrhunderts.

Den Umfang der Siedlung illustriert die teilweise untersuchte Halbsemljanka, die 140m westlich von der Fläche der systematischen Grabung liegt. In der Keramik überwiegt graue Keramik, in der Masse sind Körner von Graphit und Glimmer, die Oberfläche ist mit einer ziegelroten Engobe bedeckt. Am typischsten ist der Rädchendekor.

STŘEDOVĚKÉ VÁPENNÉ PECE SZ. KÓTY ŠUMBERA, OBEC KANICE

/ okr. Brno - venkov /

Jiří M e r t a, Technické muzeum Brno

/ Tab. 57 - 59/

V sezóně 1973 a 1974 pokračoval výzkum systematickým plošným odkryvem severního objektu A. Byl vybrán trychtýřovitě zahloubený prostor připojený k jižní /kratší/ straně objektu a po prostudování jeho stratigrafie bylo zjištěno, že jde o další vápennou pec. Pec /III/ byla obsluhována z objektu A pomocí dnes otevřeného tahového kanálu, jímž bylo také vyhrabováno vypálené vápno. Britské prameny uvádějí několik podobných pecí, které byly užívány v Anglii po celé 13. a 14. století.

Byla postupně vybrána celá obslužná část objektu A /tab. 58/ v celé jeho šíři /4,5x5m/ do hloubky 180 cm, až k torzu skalní lavice, která byla ponechána z původního podloží a dělila příčně objekt. Pec /I/, která se nachází za předělem, byla otevřena do obslužné části objektu čtyřmi půlválcovitými tahovými kanály, které byly dlouhodobým užíváním pece zčásti zničeny /otvor č. 2 a 3/. Ve zbývajících byla zachycena jak horizontální, tak vertikální stratigrafie. Bylo zjištěno, že po zničení pece I byla při boční jižní stěně /směrem do svahu/ zadlabána do skály nová, poněkud menší pec II, jejíž 3 tahové otvory se obracejí do objektu A. Ve dvou z otvorů zůstaly zachovány hroudy vypáleného vápna.

Částečně byl odkryt pracovní prostor pece I, kde nad vrstvami vápna, rozpadlého podloží a štěrku, v němž byl nalezen střepevý materiál, byly zjištěny splachy vápna z tahových otvorů pece II, jejíž dno je položeno o 50 cm níže než dno objektu A.

20 m západně objektu A se nacházejí relikty druhého objektu /B/, /tab. 58/, který byl zkoumán zatím pouze sondami. Sonda vedená napříč objektem /10x5m/, zachytila na jíl zděnou zídku přepažující objekt zhruba na dvě stejně velké části. Zídka je proražena čtyřmi zaklenutými tahovými kanály, uprostřed je 120 cm vysoká, k okrajům se zvyšuje až na plnou výšku stěny objektu. Pracovní část objektu /pec IV/ je navíc obklopena na sucho kladenou zídkou, která se po vnějším obvodě opírá o jakýsi nasypávaný val obepínající celý objekt. V zánikovém horizontu byly nalezeny střepey z drobné uvnitř hnědě polévané nádoby. Pec IV typologicky navazuje na pece I a II. Její kamenná konstrukce čelní stěny měla bezpochybně zabránit rozpadávání, případnému úplnému zničení rostlé stěny /viz pec I/.

Keramika vybraná ze zánikového horizontu objektu A a pece I, byla běžným zbožím s příměsí slídy. Vyskytl se 1 hrnek s vně zesíleným okrajem, 2 nádoby s odsazeným okrajem, případně okraj s okružím se žlábkou a mělkou vlnicí mezi nimi. Materiál z objektu A je analogický s některými střepey ze souboru z blízkého hradu Obřany. Relativně nízký počet střepeů nutno přičíst výrobnímu charakteru lokality. I. ze však říci, že je jím možné datovat období provozu a zániku lokality souběžně s existencí hradu, tj. od počátku 3. čtvrtiny 13. až ke konci 1. čtvrtiny 14. století, tak jak to naznačují písemné prameny /1278 až 1316/.

Mittelalterliche Kalköfen nordwestlich der Kote Šumbera, Gemeinde Kanice /Bez. Brno - venkov/. In den Saisonen 1973 und 1974 setzte die Grabung mit einer systematischen Flächenabdeckung des nördlicheneingetieften Objektes A fort. Bei dem Ob-

jekt waren 2 Produktionseinheiten mit viereckigem Grundriss situiert, mit Abzugkanälen von hufeisenförmigem Querschnitt ausgestattet, direkt in eine Felsenbank gemeißelt, die die Ofen von dem Bedienraum abteilt /Ofen I. und II./. Ein weiterer Ofen hat eine Trichterform mit kreisförmigem Grundriss und war bis zur Höhe der Bedienungsöffnung mit Mörtel verbundenem Bruchstein gemauert /Ofen III./. Durch Suchgräben erfasste man das naheliegende Objekt B, das einen einzigen Ofen enthielt, wiederum von viereckigem Grundriss, diesmal jedoch mit dem Körper aus auf Mergel gelegtem Bruchstein und durch vier gewölbte Abzugkanäle durchbrochen. Das keramische Material, das aus dem Wüstungshorizont des Objektes A geborgen wurde, datiert die Existenz der Einrichtung in die Wende des 13. und 14. Jahrhunderts, also gleichzeitig mit der unweiten Burg Obrány.

VÝZKUM RAJSKÉHO DVORA U OLOMOUCKÉHO DÓMU

Vít Dohnal, Vlastivědný ústav, Olomouc

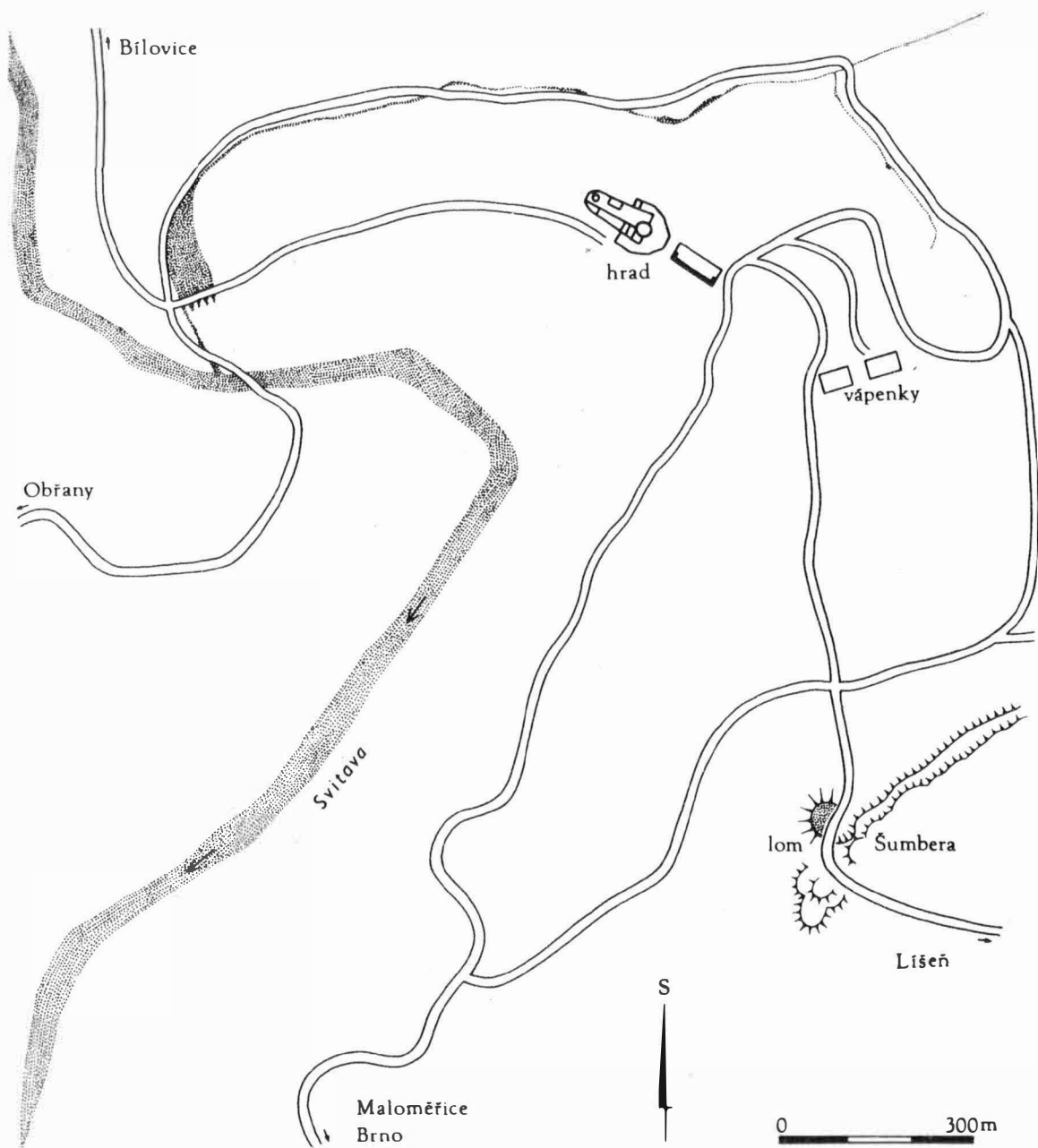
V souvislosti se sondáží kolem dómských hradeb byla vyhloubena jedna sonda /sonda 50/ v severovýchodní části Rajskeho dvora, aby se ověřila poloha a stav zdi, která byla v těch místech zjištěna už při regotisaci dómu sv. Václava, a která bývá považována za vnitřní /jižní/ obvodovou zeď románského paláce /1/. Hledaná zeď byla zmíněnou sondou /120 x 360 cm/ zachycena v hloubce 210 cm pod dnešní úrovní. Ze zdi se zachoval asi jen 50 cm vysoký zbytek /šířka zdi se pohybuje od 120 do 180 cm/; základová spára se nachází v úrovni horního okraje věteřovské kulturní vrstvy. Zachovaná část věteřovské vrstvy byla v tomto místě už jen asi 20 cm silná a pod ní začíná žlutý písek. Vzhledem k tomu, že odkrytá část zdiva byla poškozená a při pohledu shora se západním směrem rozšiřovala, byla vyhloubena blíže ke středu dvora další sonda. Při hloubení této sondy se přišlo v hloubce 80 cm pod dnešní úrovní na dobře zachovanou 80 cm silnou kamennou zeď. Na severní straně zdi se v hloubce 100 cm pod dnešní úrovní objevil kostrový hrob. Hrob byl uložen v natažené poloze na zádech hlavou k západu a to tak těsně ke zdi, že se kostmi pravého ramene téměř dotýkal zdiva. Od pánve dolů byl hrob zničen novověkou kanalizační rýhou, která přetala zešikma též uvedenou zeď. Kromě nepatrného zlomku neurčitelného železného předmětu za hlavou byl hrob bez nálezů.

Na základě uvedeného zjištění bylo na doporučení komise AÚ ČSAV v Brně rozhodnuto, aby archeologické oddělení olomouckého VÚ provedlo na celém dvoře plošný odkryv. S prací se začalo na podzim 1974 a během září a října byla úroveň dvora snížena o 120 cm. Bylo zjištěno, že osmdesáticentimetrová zeď se táhne přes celý dvůr od západu k východu. Mezi druhým a třetím opěrákem /počítáno od severu/ se zeď ztrácí pod ambity gotické křížové chodby /chodba byla postavena za biskupa Jana ze Středy v letech 1364-1380/. Mimo zmíněný hrob byly nalezeny další čtyři kostrové hroby /dva z nich jsou částečně ještě pod kontrolními bloky /přibližně ve stejné hladině jako hrob první. Všechny hroby jsou uloženy na zádech v natažené poloze ve směru Z-V a s rukama podél těla. Nikde se zatím neobjevil žádný datovatelný předmět. Zajímavý byl hrob v jihozápadní části dvora, uložený těsně podél zdi z její jižní strany, jemuž chybí celá levá polovina těla, ačkoliv kosterné pozůstatky jsou dobře zachované. Za současného stavu není jasné, zda jde o náhodné porušení hrobu při stavbě zdi, či zda k částečnému zničení došlo při vykopávkách při regotisaci dómu, jimiž byla zeď právě v těchto místech odkryta /2/. Nejasné zůstává zatím i datování hrobů, i když nechybí náznaky, že by mohlo jít o zbytek poměrně rozsáhlého raně středověkého pohřebiště /3/. Ve výzkumu se bude pokračovat v jarních měsících 1975 tak, aby mohl být ještě téhož roku ukončen a mohlo se pokračovat v pracích za účelem zpřístupnění románského paláce pro veřejnost.

P o z n á m k y :

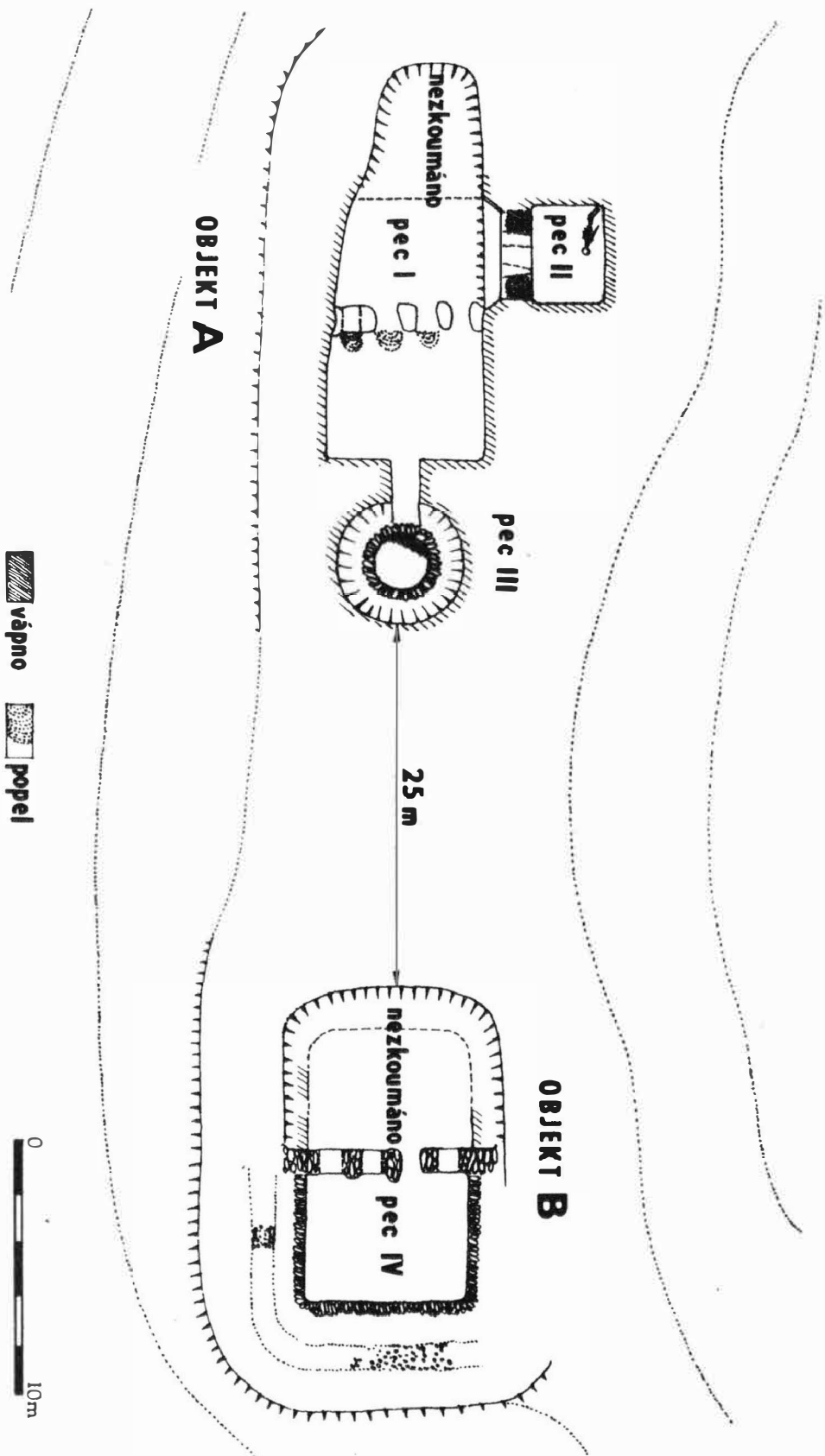
- 1 Richter V., Raně středověká Olomouc, Praha-Brno 1959, 96, obr. 8; uvedenou interpretaci však uvedený badatel oprávněně nepřijímá bez výhrad - srv. Richter V., op. c. 105.
- 2 Richter V., op. c. obr. 8 - na plánu je mylně zakreslena tenká zeď jakoby odbočovala v pravém úhlu od osmdesáticentimetrové zdi k jihu. Při výzkumu se ukázalo, že ve skutečnosti jde o vyzděnou novodobou odpadní jímku s plochým dnem, umístěným mezi druhým a třetím gotickým opěrákem. Po prolomení dna jímky se zjistilo, že osmdesáticentimetrová zeď pod ním pokračuje dále směrem pod ambit.
- 3 Na podobné hroby se náhodně přišlo pod dlažbou jižního ambitu /Burian V., Nálezy pohřbů v křížové chodbě sv. Václava v Olomouci, PV 1969, Brno 1970, 31/ a další hrob byl podle ústního sdělení nalezen ve východní části křížové chodby pravděpodobně jižně od osmdesáticentimetrové zdi, jejíž pokračování se v tomto místě dá předpokládat. Hrob byl orientovaný ve směru Z - V. Zajímavou zprávu zaznamenal J. Havelka, který uvádí, že při regotisaci katedrály se našly u samého kostela z jižní strany kostrové hroby /Havelka J., O starožitnostech, jež vykopány byly u svat. Václava v Olomouci, ČVSMO I 1884, 29/. V této souvislosti stojí rovněž za povšimnutí, že i ve středověkých navážkách se v řadě sond kolem celého opevněného areálu poměrně hojně nacházely včasně rozptýlené lidské kosti, které se tam pravděpodobně dostaly náhodně se zeminou zřísanou asi uvnitř dómského opevnění.

Grabung des Paradieshofes bei dem Olmützer Dom. Im Jahre 1974 begann die archäologische Abteilung des Heimatkundlichen Institutes in Olomouc eine Flächenabdeckung im Paradieshof bei der bischöflichen Kirche des Hl. Wenzels in Olomouc. Der Hof ist von Ambiten eines go-

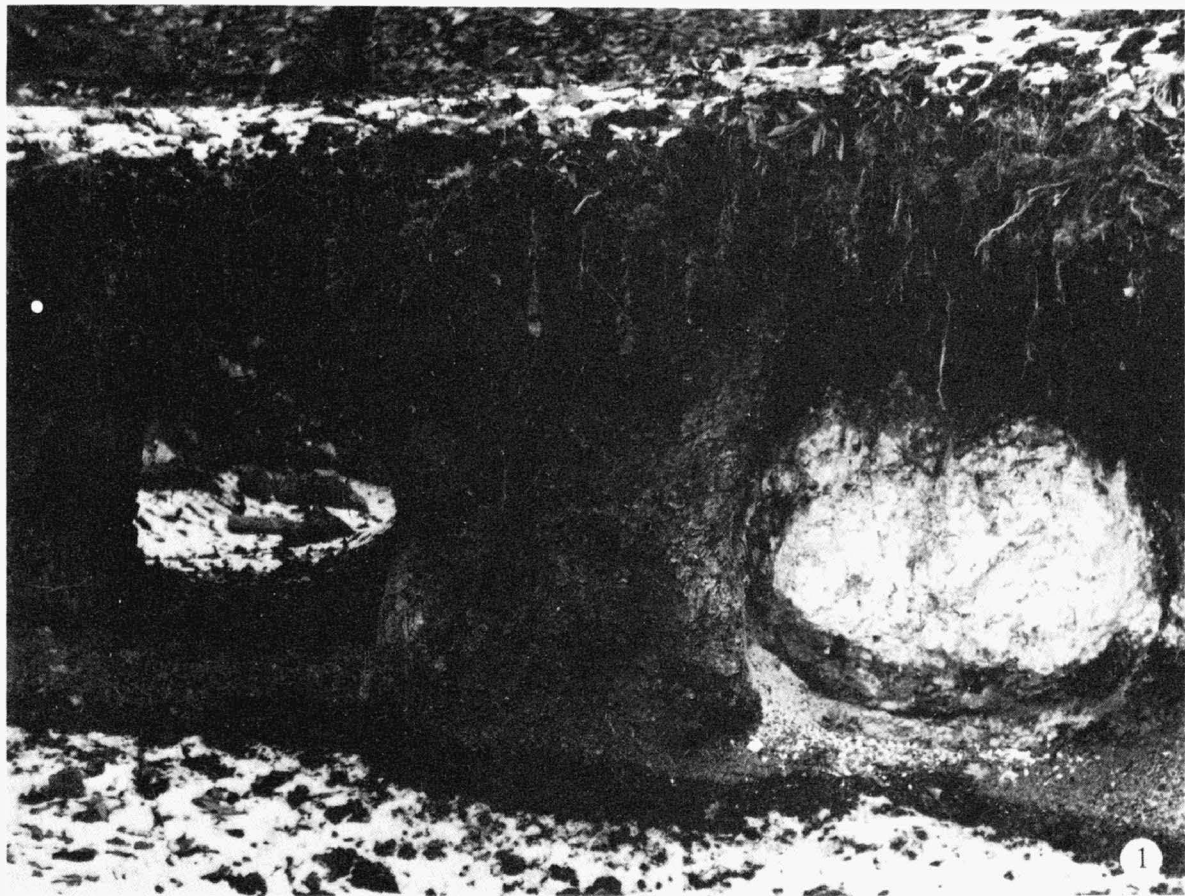
Tab. 57

Kanice / okr. Brno-venkov /. Schema polohy pecí a hradu ve vztahu k původním komunikacím a surovinové základně. - Situation der Kalköfen und der Burg in Bezug auf die ursprünglichen Verbindungswege und die Rohstofflagerstätte.

Tab. 58

Kanice /okr. Brno-venkov/. Objekty A a B s jednotlivými pecemi. - Objekte A und B mit einzelnen Kalköfen.

Tab. 59
Kanice / okr. Brno-venkov/. Tahové kanály pece IV. - Zugkanäle des Kalkofens IV.

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1974

Vydává : Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19

Odpovědný redaktor : Akademik Josef Poulík

Redaktoři : Dr. A. Medunová, dr. J. Meduna, dr. J. Říhový

Překlady : Dr. R. Tichý, E. Tichá

Kresby : doc. dr. B. Klína, A. Životská

Na titulním listě : stříbrná spona z doby stěhování národů ze Šakvic

Tisk : Geografický ústav ČSAV v Brně

Evidenční číslo : ÚVTEI-73332

Vydáno jako rukopis - 450 kusů - neprodejné